

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: PHILET EN FORTÆLNING (DK)

Citation: Ewald, Johannes: "PHILET EN FORTÆLNING (DK)", i Ewald, Johannes: *Udvalgte digte*, udg. af Esther Kielberg ; Kim Ravn , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1999, s. 23. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald02dkval-shoot-workid56862/facsimile.pdf>
(tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte digte

Saa synker all din Sjæl i evig evig Glæde,
Saa døer dit Øye i Algodheds Magt –
Saa smiler du mod os, som græde
Ved Graven – der, hvor kun dit Støv er lagt.

Philet en Fortæling

(1770)

Die Götter, die jetzt lachend mit euch ziehen,
Bereuen ihr geschencktes Glück. –
Ramler.

ELHØY, DEN 16. SEPTEMBER. 1770

*TRÆT er min Siel – – forfulgt af Frygtens blege Skygger,
Sank den tilsidst ved dig,
Du steile Muur, som bange Kummer bygger
Imellem Haab og sig. –
See! – stændser ei min Graad? – mit følesløse Hierte
Slaer ordentlig og svagt –
Stivt seer mit Øie Trudsler, Tøst og Smerte
Med Jige stor Foragt. –
Lad Dyder Haand i Haand og zittrende og blege
Gaac mit Paulun forbi! –
Lad kaade Fauner og Sirener lege
I heslig Harmonie! –
Lad Slangen hvisle Sovn og lad Orcanen brøle! –
Mon jeg fornemmer det? –
Jeg! – som forhærdet neppe meer kan føle
Mit eget Aandedret! –
Saa var det, at Philet bedrog sig – thi hans Klage,
Og Taaren kom igien;
Og dobbelt stærk kom Smerten snart tilbage
Til Dydens ømme Ven. –
Philet var stor blant dem, som føde sig med Taarer,
Som skialve for at lee,

Som see kun Jammer, lasterhafte Daarer,
Og Ulyksalige. –
»Ak!» – raabte han igien – »hvort er da varig Glæde? –
Hvor er Lyksalighed? –
Hvor er en Ting, som Dyder ei begræde,
Og ikke blues ved? –
Ophøt Dig, Du hvis Siel er nøisom, god og roelig,
Og kald Dig lykkelig! –
Hal – viid! – den luurer bag Din trygge Boelig,
Som skal forstyrre Dig.« –
Her overiilte Harm den fromme Sangerinde. –
»Vagn af din onde Drøm,
Forvovnes! – raabte hun – »At Sandhed vinde,
Kom! – Følg mig, see og døml!» –
En Kreds – – Men Iris laan mig Farver til en Scene,
I hvilken Smertens Ven
Forgiernte sig! – Laan mig din Ild, Camoene,
At jeg maae skildre den! –
En Kreds af sølvgraae Mænd fandt en ærværdig Hvile,
Hist, hvor vor glade Tid
Har seet Naturen saa fortroelig smile
Mod Viisdom Konst og Flid –
Hvor Elhøy reiser sig, og stolt og venlig byder
Den trette Vandringsmand,
At undre sig paa hvert et Træ, som pryder
Det nyelig skabte Land;
Der laae de – reene Smil brød frem af hvert et Øie,
At stride mod Philer;
Og tvang hans Suk, og syntes at fornøie,
Blot ved at blive sect. –
Thi Elhøys Top er ei saa smuk, naar Solen daler,
Og venlig kysser den;
Som Nøisomhed og Sielens Hvile maler
Hvert Træk af Alderen. –
Langt borte hylede Bacchantens vilde Glæde,
Og langt fra dette Sted
Skreg Overmod, – men Viisdom var tilstede,

Og tryk Fortroelighed. –
Og du, de Vises Steen, som alle Daarer søge,
Ved Vold og Sviig og Konst;
Snart under Trældoms Aag, snart ved at spøge,
Og alletid omsonst;
Lyksalighed! – din Glands nedfod sig at besiele
Et kun uskyldigt Folk;
Hvis jævne Træk, hvis uafmaalte Mæle
Var nøgne Dyders Tolk. –
En kaldte smilende sin Ungdoms Sved tilbage,
Og syntes ung igien. –
En anden saae til sine sidste Dage,
Og priiste Skaberen. –
En sang sin Helbreds Lov – En viiste stolte Mærker
Af et arbeidsomt Liv –
En fandt i Konst – En i Naturens Værker
Et værdigt Tidsfordriv. –
Snart taug den hele Kreds, imedens en forklarte,
Besielt af himmelsk Fryd,
Hvor naadig Gud i Nødens Tid bevarte
Ham eller og hans Dyd. –
Snart slog man Haand i Haand forundret ved at høre,
Hvor farlig Krigen er;
Hvor meget ont dog Mennesker kan gjøre
Mod andre Mennesker. –
Snart saae man halv med Frygt til hine Trængsels Dage,
Og man bespurgte sig,
Om Trældom ei kan kaldes Lande-Plage,
Saavel som Pest og Krig? –
Saa kom et Glædes-Raab – »O lykkelige Tider,
Hvori vi leve nu! –
O Gud!» – saa raabte man – »Gud, som omsider
Kom sine Børn ihul» –
»Hista» – stammer een, som taus alt længe havde peget –
»Hist bag ved Stalkene,
Opreiser jeg mit Huus – det er mit eget,
Alt, hvad i der kan see.» –

«Hist» – er en andens Svar, og af de blege Kinder
Sneg sig en Taare ned –
«Hist boer min Søn – min elskte Søn, og finder
Sit Leve-Brød i Fred.» –
«Guds» – raabte man igien – »det Godes Giver høre
Vor Bøn, og lønne Dig,
Du store Mand, hvis Lyst det var at gjøre,
Vor Stand saa lykkelig!» –
Saaledes kom Natur, Uskyldighed og Glæde,
Usøgt til hvert et Bryst,
Og hver en Mund – I en usynlig Kiæde
Hang Lyst ved anden Lyst –
Men rundt omkring dem loe Naturen – Stolt udbreder
Den her sit Seiers-Tegn,
Sin Rigdom; og dens unge Herlighed,
Groe stærkt i Elhøys Egn –
Lad andre synge dig, guddommelige Orden,
Dig altings Skabere,
Som her frembyder hver en Skat i Jorden
Til de Lyksalige! –
Den Viise forsøge blant de skjulte Drive-Flære,
Som bragte dig i Gang,
Arbejdsomhed! – og synge dig til Ære
En oeconomic Sang! –
Thi Vellyst bandt min Siel til hine grønne Høie –
Vær mig et helligt Sted,
O Plet, hvorfra Philets henrykte Øie
Fandt Jordens Herlighed! –
Et rudret grønt med Guld igiennemvirket Teppe,
Som jævnt udstrakte sig,
Bar dig, Naturens Skat – det syntes neppe
At kunde bære dig –
O Frugt, og anden Frugt, og hver med Forskiel prægtig,
Som holdt og fordrede
Den hele Siel! – O Skabning, som almægtig
Omstøber Hierterne! –
Snart vandrede Philets umættelige Øie

Langs med en kroned Rad,
Af Skovens unge Børn, som venlig bøie
Sig sammen – Blad til Blad. –
Snart trængte sig et Lys, forbi den tette Skygge,
Og pegte myndig paa
En talrig Fiord, som pustende og trygge,
Og dybt i Kløvret laae. –
Her sneg sig et Christal, forfulgt af Solens Straaler,
Bag ved et Bierg af Høe;
Og hist forsøgte Lilljer og Violer
At skygge for en Søe. –
Her stod endnu og hist endnu en enkelt Trave,
Ei for sin Ringhed glemt
Af Eieren, som sildig først kan have
Sin store Forraad gjemt;
Men til et Vidnesbyrd for dig halvgylde Slette,
Som synes nu saa bar,
Gav Hændelsen Philet det Vink at giette,
Hvor stor din Rigdom var.
Dog agter han det ei; Thi bag ved Sletten leger
En Flok af kaade Lam,
Rundt om sin Væder, som forgieves bræger,
At den skal følge ham. –
Nu triple de – hvor hist den tynde Røg opstiger,
Hist under Skyggerne
Veilede de Philet, som henrykt sniger
Sig med de Skiertsende. –
Dog glemmer han dem snart – En net, ukunstled Boelig,
Beqvem og vel forseet
Med Alt, og varig bygt, og teen og roelig,
Henrykker nu Philet. –
Her saae han Neisornhed hos Velstand – Flid og Orden,
Hos dydigt Tidsfordriv –
Og dig o Fred – «O!» – skreg han – «har da Jorden
Et saa lykksaligt Liv?» –
Alt trak den mørke Skye sig langsomt fra hans Øie,
Som stivt og aldrig met

Forfulgte hver en Skjønhed, som den Høie
Tilbyder Mennesket. –
Han fløi fra Gaard til Gaard, som her adspredte dele
Opmærksomhed og Lyst –
Snart kom et Hegn, en Lund, og snart det Hele,
Tilbage til hans Bryst. –
«Nei» – raabte han tilsidst – «Nei, lykkelige Gamle,
I, som en Drøm, maaskee,
Her – og just her? – i Dag har vildet samle
Til min Forvirrelse! –
Jeg veed – Jeg føler det, at Jordens største Glæde
Er Ufuldkommenhed. –
Tilstaaer mig, hvad det er, som I begræde,
Og hvad I skielve ved!» –
«Vi?» – – «A svarte man – og en, udmærket ved sin Alder,
Begyndte strax igjen:
«Glemst er det Ord, som du tilbage kalder,
Du Smertens mørke Ven. –
Tre Vintre var det nu – Da saaede vi med Smerte,
Og høstede med Graad –
Da skalv vi – Frygt tillukte selv vort Hierte,
For Haab og Hielp og Raad. –
Thi Trældom var vort Liv, og Tidsler bar vor Ager,
Og selv Velsignelsen
Forsvandt som Dug – Vi skreg – og vore Klager
Fandt ingen mægtig Ven.
Men hist! – det store Huus – der – tæt ved hine Rader
Af Træer – der boer en Mand –
O Gud! – og hvilken! – Armod's Ven og Fader,
Skjønt af saa høi en Stand! –
Han – see min Taare nu! – han er, som alle sigte,
Og, som vi let kan see,
Saa stor, – saa vigtig for det hele Rige,
Som her for Bønderne –
Først, ypperst, viisest og oprigtigst i at raade
Til Landets Gavn og Lyst;
Og stor i Guds og i Monarkens Naade,

Og i de Danskes Bryst. –
Ei Pragt – Ei Ærens Tegn forblinde mig – Desværre,
De pryde faae, som Ham. –
Thi ak! hvor mangen vel saa prægtig Herre
Gjør sine Klæder Skam! –
Dog Magt at gjøre vel, som Himlen her forener
Med Lyst – er, som jeg troer,
Saa vigtig, at den Beste først fortjener
Ved den at kaldes Stor. –
Men elskte Billedet! – hvorhen? – hvor langt bortriver
Du dog min hele Siel? –
Hvad er min Roes? – Ak! – dens Undskyldning bliver,
At jeg har meent den vel. –
Her taug den sølvgraa Mand, og saae sig om at nyde
De andres taase ja –
Og fandt den Tanke, da han saae det flyde,
Som han begyndte fra. –
«Troe mig, o Fremmede, den Graad du seer er Glæde!» –
Saa brød han ud igien –
«Af Nød og Sorrig kan vel ingen græde,
Som har saa stor en Ven. –
Thi taalte han det? – Han! – som neppe saae vor Klage
I vort tillukte Bryst;
Og dog halv trakte os til bedre Dage,
Og tvang os til vor Lyst. –
Viid, at det Land du seer var fordum vilt og øde,
Endnu halv skjult i Vand –
Hin store Strækning med den rige Grøde,
Var Kizær og Mus og Sand. –
Uorden, vor Tyran, opslugte Sæd og Møie –
Og, hvad den levnede,
Var andre nok, som med et graadigt Øie
Alt aad i Tankerne. –
Alt Mod – alt Haab forsvandt – Thi om og en uretted
I Flid var Bien lig;
Da gik der ham, som den, der bliver mættet,
Men samler ei for sig. –

Den søde Pligt, som man saa sielden overgiver,
Den græd – den skialv vi ved. –
»Din Arv, min Søn« – saa skreeg vi – »ak! – den bliver
Vor Ulyksalighed.« –
Men hist oprandt vor Soel – hvor god og viis og mægtig
Kom han vor Nød ihu! –
Dag, da vi saae ham først! – hvor glimrende! – hvor prægtig –
Hvor hellig er ei du! –
Thi med en vældig Arm omdannede han Jorden,
Og trak dens Skatte frem,
Og Væld af meer – og satte varig Orden
Til at indhegne dem –
Nu saae han smilende vor Glædes Grundvold færdig,
Og saae sig lykkelig. –
Endog i det sin store Skaber værdig,
Som skaber ei for sig. –
»Beboer den,« sagde han, »og eier den og nyder
Dens Frugt i varig Fred! –
Og Godhed giv, at eders Afkom fryder
Sig ved dens Herlighed!« –
Saaledes, skumle Nat forsvandt du fra vort Øie! –
Vi see fra denne Tid
Kun Haab, som steds' velsignes af den Høie,
Og aldrig skuffet Flid. –
Nu glæde vi os ved, langt fra, som før at grue
For Efterkommere,
Som Mangel ei, og Trældom ei tør true
I slig Beskiermelse. –
Hist boer den store Mand, som vil og kan beskytte
Vor Velstand og vor Fred. –
Han er det! – Han! – Vor Grundvold og vor Stytte! –
Hvad skal vi skielve ved?« –
»Jal« – skreg Philet – som taus alt længe havde grundet,
Halv glad, halv skamfuld her –
»Der er Lyksalighed – Ja – Du har vundet,
Drøm, eller hvad du er! –
Jeg kiender ham – Vor Smags – de bedre Sæders Fader,

At i hans Naboe-Lav
Er ingen Torn, og ingen Urt, som skader,
Og ingen aaben Grav! –
Nu overlod han sig til hele Kredsens Glæde –
»Bort! – smilte han – »med dig! –
Bort! Heraciters Grille! – bør jeg græde,
Hvor en er lykkelig? –
Men hist! – hvo kiender den, som iler hist og stønner,
Og tit slaar Haand i Haand? –
Han græder – er det en af Landets Sønner? –
O Glæde styrk min Aand! –
Damoet! – – hvad er din Graad? – – men ak, og ak vor Fader,
Var alt det Svar man fik –
Nu kom han – »Ak – vor Græve – Han – forlader! – – –
Og Røst og Sands forgik. –
Taus, som en Findlandsk Nat, og mørk blev Glædens Scene –
Nu kom et hylende –
Nu flyede den bestyrkede Camoene,
At skiule Taarene. –
»Hvad?« – skreg Philet – »O Haab! – Dit sidste Glimt forsvinder! –
Mon jeg begræder det? –
Jeg! – som afmærgig neppe mere finder
Mit svage Aande-Dret!« –

Passions Oratorium, opført af det saa kaldede
Raadhuusstrædets Musikalske Selskab
(1771)

Corus.

SLUTTER. Forbund mod den Fromme,
Støvet's Synd og Almagts Domme,
Himmel, Jord og Helvede! –
Spotter Frekke, raser Blinde!
Stille skal vor Taare rinde
Ved dit Kors, du Frommeste! –
Da Capo.